

„WIE VERACHT DEN DAG
DER KLEINE DINGEN?“

AFSCHEIDSWOORD

GESPROKEN DOOR

Prof. JAN LION-CACHET,

bij het neerleggen van zijn ambt als Professor in de
Theologie aan de Theologische School der Ger. Kerk
van Zuid-Afrika.

Potchefstroom, 14 April 1911.

UITGEVER:

A. H. KOOMANS, Boek- en Muziekhandelaar, Potchefstroom

„WIE VERACHT DEN DAG DER KLEINE DINGEN?“

Lezen Zach: 4.

Zingen Ps. 87 : 1, 89 : 7, 71 : 12, 13.

„Geef rekenschap van uw rentmeesterschap“. Ernstig woord, voorwaar, dat meer dan eenmaal in ons leven tot ons komt, en eenmaal met volle kracht tot ons komen zal, als ons laatste uur zal slaan en wij opgeroepen worden om voor den rechterstoel van Christus te verschijnen. In deze ure komt het ook tot mij. Negen-tien jaar ben ik nu als Professor aan de school onafgebroken werkzaam geweest, terwijl ik vroeger reeds zes jaren als docent het werk verrichtte, en dus bijna zes en twintig jaren als leermeester in de kerk diende. Ik ben de eenige leeraar, die overgebleven is van de leeraren, die twee en veertig jaar geleden de school hebben opgericht; misschien—ik ben niet zeker—de eenige overgeblevene van de Synode van 1869; in elk geval er zullen nog maar enkelen in het leven zijn. Al deze overdenkingen stemmen mij tot ernst, nu de ure daar is, om mijn ambt als Professor neder te leggen, en het werk aan een jongeren broeder over te geven.

Maar niet alleen tot mij komt dit ernstige woord, het komt ook tot de geheele kerk. Door mijne aftreding en de bevestiging van een anderen Professor is alweer een deel van de geschiedenis der school gesloten. Het tweede deel van die geschiedenis wordt toegemaakt, het derde deel begonnen. Ook de kerk moet rekenschap geven van de twee en veertig jaren, die de school heeft doorleefd. Wat hebt gij met de school gedaan? Wat zult gij doen? Deze twee vragen behoren bij elkander, zij kunnen niet gescheiden worden. Van de beantwoor-

ding van de tweede vraag hangt de toekomst der kerk af, en zij kan niet beantwoord worden zonder de eerste te overdenken. Het verledene moet ons leeren, hoe wij in de toekomst moeten werken. Laten wij dan achteruit en vooruit zien.

Het woord, waarbij ik u heden wensch te bepalen, is een woord dat de vaderen goed verstonden en dat ik aan de kinderen wensch toe te roepen. Het is het woord van den Profeet.

„Want wie veracht den dag der kleine dingen?”

zach: 4: 10 a.

Juichend keerden de bannelingen uit Babel terug. De ouden onder hen zagen met verrukking de toppen der bergen weder, die zij met smart als kinderen hadden zien verdwijnen. Velen onzer kennen dit gevoel bij ondervinding, ook hunne harten waren met blijdschap vervuld toen zij wederkeerden uit de gevangenschap. Hoe schoon waren de bergen, hoe heerlijk was de oude bekende vlakte. De blijdschap van de Joden duurde niet lang. Toen zij aan het werk moesten gaan, kwamen echter de moeilijkheden. Het land was woest en ledig, de stad was een puinhoop; de naburen waren naïverig en vijandig, en wij zien ook uit „Maleachi,” dat het met de oogst niet voorspoedig ging. Met vollen moed begonnen zij den tempel te bouwen, maar de tegenstand werd heftiger en de handen werden slap. Het plan van den tempel was ook zoo klein. In Babel hadden zij zoo veel prachtiger tempels en paleizen gezien, en het geslacht, dat in Babel was opgegroeid, was aan die heerlijkheid gewoon geworden. Geen wonder dan ook dat alles in Jeruzalem tegenviel; alles was zoo eenvoudig en gering, en ongetwijfeld waren er niet weinigen, die aan Babel en Babels heerlijkheid terugdachten. Zoo was het vroeger ook geweest. Met lofgezing trok Israel uit Egypte, maar in de woestijn dachten zij aan „de visschen, die zij in Egypte om niet aten, aan de komkommers, en aan de pompoenen, en aan het look, en de ajuinen, en aan

het knoflook;" en vergaten zij de zweepslagen en de tichelovens. Wij vinden dit verschijnsel niet alleen bij Israel; want het is den mensch eigen geleden smart te vergeten, en de moeilijkheid van het heden te zwaar te tellen. Met moed een werk te beginnen en weldra mismooedig bij het werk neder te zitten; den dag der kleine dingen te verachten.

Wij zien dit ook nu onder ons, vooral ook met betrekking tot onze school. Hoewel in vergelijking met het begin de school nu groot is, hoewel, in plaats van het kleine achterkamertje in de achterplaats van de pastorie van Burgersdorp, de gebouwen nu eene goede vertooning maken; hoewel, in plaats van een paar docenten, die tegelijkertijd ook als leeraars in de gemeente moesten werkzaam zijn, er nu een behoorlijk getal professoren is om het werk te doen; wat is dit alles in vergelijking met de schoolpaleizen door onze regering opgericht, met het heir van bekwame leeraren door de regering bezoldigd, met het groot getal van studenten, die die groote scholen bezoeken. Ons werk is zoo klein, bitter klein en zwak; is het dan vreemd dat dit kleine werk veracht wordt niet alleen door tegenstanders en vijanden; maar ook door broeders? Het waren niet slechts de Amonieten en de Samaritanen, die smalend over het werk te Jeruzalem spraken, ook Israels zonen deden mede en vooral tot hen komt het woord van den Profheet.

Toen 42 jaar geleden de vaderen vergaderden in het kleine gebouwtje naast de kerk alhier, en besloten de school op te richten; vormden wij groote plannen. Van het begin af aan werd er bepaald dat de school niet alleen zou zijn tot opleiding voor leeraren, maar ook voor hen die zieh wilden bekwamen voor andere maatschappelijke ambten; die wetenschappelijk opgeleid wenschten te worden. Ik durf het bijna niet uitspreken uit vrees dat een glimlach op uwe lippen zal komen, maar fluisteren wil ik toch, dat wij toen dachten aan

eene Christelijke Hoogeschool. Toen meenden wij dat er behoefte aan bestond. Wij begonnen; de studenten waren weinig en zwak; de docenten hadden geen Academische graden; maar wij begonnen, en groeven het fundament in de hoop, dat eenmaal op dat fundament een tempel der wetenschap verrijzen, zou, waarvan de hoek steen zou zijn: „Gods heilig Woord.”

De behoefte, toen gevoeld, bestaat nog en is zeker niet verminderd, maar verergerd. Over de richting van het onderwijs in de publieke scholen wil ik nu niet veel zeggen; alleen merk ik op, dat ieder Gereformeerd Christen zeker met beving zijne kinderen naar een der inrichtingen voor middelbaar en hooger onderwijs zal zenden, vreezende dat het daar zal afgeleid worden van het eenvoudig geloof. De behoefte aan een Hoogeschool op Bijbelschen grondslag is in dit land zeker zeer groot. De tempel der wetenschap moet gebouwd worden; maar in dien tempel moet een Heilige der Heiligen zijn, waarin de ark des Heeren een plaats kan vinden! Geen wetenschap, die van God afvoert; maar eene die in nederigheid erkent dat zij is Gods dienaar en dat hare hoogste eer is God te verheerlijken.

De vrees dat van onze hoogere scholen weldra een stroom van ongeloof over ons land gaan zal, is zeker geen ijdele vrees.

Vergelijk nu bij dat heerlijk paleis onzer verbeelding, die tempel der wetenschap die wij ons voorstellen, het schamele hutje dat wij bewonen, en waarlijk wie kan het iemand ten kwade duiden dat hij het hutje veracht?

God nam het Israel echter wel kwalijk, God beschouwde het als eene groote zonde, want het verachten van den dag der kleine dingen was

Een bewijs van Grootte Ondankbaarheid.

In Babel zuchtten, de Joden. Wel schijnt er geen verdrukking te zijn geweest, maar er was geen plaats waar het God kon dienen naar Zijn woord. Tempels waren er genoeg, prachtig en groot; maar vol van de gruwelen van het heidendom, woonplaatsen der duivelen. Jehovah had er geen tempel. Geen offerande naar Gods wet kon er gebracht worden. De ouden van dagen treurden als zij gedachten aan Zion, de gewijde zangers hadden hunne harpen aan de wilgen gehangen, zij konden den Heere geen lied zingen in een vreemd land. De kinderen hingen aan de lippen der vaders als die vertelden hoe zij gewoon waren op te gaan naar het huis Gods, en hoe schoon en heerlijk die tempel was geweest. Hoe verlangden zij weer te kunnen opgaan met de feesthoudende menigte, en het liefelijk reukoffer te ontsteken. Een tent op den berg Zion werd zoo veel hooger geacht dan de prachtigste tempel in Babel. Op te gaan naar zoodanige tent zou de ziel met dankbaarheid vervuld hebben. „O! Heere breng ons weder,” was het dagelijksch gebed. Dat gebed werd verhoord. God had de gevangenschap gewend. Hij had het hart van Kores bewerkt om de vaten van Zijn huis, aan Zijn Volk weder te geven en het te veroorloven om naar zijn land terug te gaan. Op Zion verrees geen tent, maar een tempel, wel klein, maar toch sierlijk en schoon, en nu in plaats van neder te knielen en God te danken, werd de tempel veracht en zeide men: „Hij is zoo gering en klein.”

Zijn wij niet menigmaal even ondankbaar als Israel? De meesten onder ons weten slechts bij overlevering hoe hunne vaders voor de afscheiding zuchtten en verlangden naar eene kerk, maar in zij zonder kwelling of gewetensbezwaar God konden dienen met een vrijmoedig gemoed, naar den eisch van Gods Woord. Menig gebed werd in stilte opgezonden. Pogingen werden aan-

gewend; maar uitkomst scheen onmogelijk. Toch kwam er uitkomst. Van de overkant der zee kwam de man, die hier de verstrooiden verzamelde en de Geref. Kerk herstichtte; en met innige dankbaarheid ging de gemeente op naar het eerste bedehuis. Die eerste tempel was een hut van palen en rieten gebouwd; maar daar dacht men niet aan, de dag der kleine dingen werd niet veracht. In die hut werden lofzangen gezongen die uit het hart kwamen; en nu—bijna in al onze Gemeenten zijn geschikte en in vele zelfs sierlijke kerkgebouwen. En is het nu niet ondankbaar om al die weldaden te vergeten, en steeds het betrekkelijk kleine te vergelijken met de grootere en heerlijker dingen die om ons zijn en het kleine te verachten?

Angstig klopte het hart toen vijftig jaar geleden de Kerk werd hersticht. Er was maar één leeraar, een man van middelbare jaren. „Wat zal er van de kerk worden” zoo vroeg men, „als God dien man zou wegnemen?” Die gedachte weerhield meer dan één, om zich bij de Kerk te voegen. De vaderen gingen voort in het geleef en de uitkomst heeft bewezen, dat de kerk ook in dit opzicht niets heeft ontbroken. Een zes en twintig tal van leeraren dient in de gemeenten en vijf studenten in de theologie zullen binnen eenige jaren in de kerk werkzaam kunnen zijn, zoo de Heere wil. Ik spreek nu niet van andere jongelingen, die zich ook voorbereiden, om later tot de Theologische studie over te gaan. Waarlijk, God heeft gezegend en hen, die het kleine niet veracht hebben, getoond, dat Hij het groote geven kan. Dat wij dan ook dankbaar Gods werk mogen erkennen.

II.

Het verachten van den dag der kleine dingen maakt
niet alleen ons zelven maar ook anderen
krachteloos om het werk te doen, dat
God geeft om te doen.

Zoo was het in Israel. De handen werden in de schoot gelegd en het werk gestaakt, de half gebouwde tempel vorderde niet, men maakte elkander moedeloos. Als Gods profeten niet scherpe woorden hadden gesproken, de tempel zou nimmer voltooid geworden zijn. Als God niet een geloofsheld geroepen had als Nehemia, de muren van Jeruzalem zouden nimmer hersteld zijn geworden. In plaats van moedig voort te gaan en de bezwaren in 't aangezicht te zien en ze te bestrijden, liet men zich door de bezwaren overwinnen. Maar Nehemia komt. Hij vraagt niet wat de bezwaren zijn, maar neemt zwaard en troffel en begint te bouwen. „Al is het dat zij bouwen, zoo er een vos opkwam, hij zou hun steenen muur wel verscheuren” zegt Tobia de Ammonietische knecht, en meer dan een Jood meende dat hij wel gelijk had. Nehemia echter luistert niet, maar—bouwt voort.

Nu moeten wij niet denken, dat de verachtters van den dag der kleine dingen het Nehemia niet lastig maakten. Neen, er waren er in overvloed, die de bouwers opmerkzaam maakten op een scheur in de wal, op een slecht gelegde klip, op een te zwakken balk op een scheeve hoek; die ze vertelden, hoe men in Ninivé en Babel muren opmetselde. Kritiek bleef niet uit; en zoo al de vrees voor Nehemia als stadhouder belette om openlijk zijn werk af te keuren, zonder twijfel, als het dagwerk was afgelopen en men in de woning was teruggekeerd, werden er aanmerkingen genoeg gemaakt. „Dit was verkeerd en dat moest anders; en als het niet zoo kon moest men maar opgeven, men moest een zaak goed doen of geheel laten blijven, met gebrekkig werk maakte

men zich net bespottelijk" en zulke woorden meer. Gelukkig dat Nehemia niet luisterde, en als hij hoorde maar één antwoord had en dat was: „Wat maar de troffel en omgordt u met het zwaard. De breuken in de muur heb ik wel gezien, en beter nagegaan dangij; maar omdat ik ze ken, roep ik u op om te werken.”

Wij, die aan een school bouwen of gebouwd hebben, weten en erkennen dat er nog vele breuken zijn, wij kennen ze, vooral ook omdat onze vijanden en bovenal onze vrienden niet achterlijk zijn om ze ons aan te wijzen. Geen scheurtje in den muur, geen verkeerd gelegde steen wordt overgezien. Zoo worden de handen der bouwlieden verslapt. Ongetwijfeld is het goed, ja noodzakelijk, om de bonwlieden op de gebreken te wijzen; om er belang in te stellen, dat het verkeerde recht gemaakt zal worden en het zwakke versterkt; maar die aan- en opmerkingen moeten zijn uit liefde en belangstelling, om te versterken, niet om te verslappen. Menigmaal was het mij, als ik, worstelende met moeilijkheden gedurende den langen arbeid aan de school, zooveel opmerkingen moest aanhooren als of ik mij moest omkeeren en de sprekers moest toeroepen: „Zwijg, wat hebt gij *gedaan* om de zaken te verbeteren?” Scheuren aan te wijzen is een gemakkelijk werk; maar de troffel te nemen en de scheuren toe te maken is niet zoo ligt. Spreekt niet zoo veel maar doet! Vraagt: „wat kan ik doen, *ik persoonlijk* om de kleine dingen te doen groot worden, om het gebrekkige te verbeteren, om het verkeerde recht te maken.” Als een ieder de troffel grijpt zullen de scheuren weldra niet meer gezien worden, en de muur zal sterk en sierlijk verrijzen.

Waarlijk, het tijdvak van twee en veertig jaar van het bestaan der school was een tijdperk van strijd, en niemand kan er beter van getuigen dan ik, die óf in de voorhoede als leeraar, óf in de achterhoede als curator heb medegestreden. Bittere teleurstellingen moesten wij ondervinden, en het zwaard en de troffel vielen wel eens

uit onze handen. Doch God gaf ook heerlijke uitkomsten. Als wij achteruit zien dan is zekerlijk het eerste woord dat op onze lippen komt, de uitroep „*Gode zij dank voor Zijne onuitsprekelijke genade*, maar dan ook, gedenkende aan het woord waarmede wij begonnen: „*Geef rekenschap van uw rentmeesterchap*” beschaming des aangezichts. Verre van mij, dat ik vooreen oogenblik de opofferingen zou miskennen, die de kerk gemaakt heeft om de school in stand te houden, en te brengen tot de hoogte waarop zij nu is; maar dit neemt de plicht niet weg, mijzelf en de geheele kerk er op te wijzen, hoe veel meer wij hadden kunnen doen, als wij altijd hadden beseft welk eene genadegave God in en door de school aan de kerk heeft gegeven. God is getrouw, maar bij ons is ontrouw en ongelooft.

De opofferingen, door de kerk gemaakt, zijn, ik herhaal het, niet weinig en gering; maar toch hoe moeilijk was het en is het somtijds nog, om de menschen te bewegen een kleine gave voor de school af te zonderen. Van waar dit? Ongetwijfeld om dat de gave Gods in de school niet wordt gevoeld. „Te arm om iets te doen.” is de gewone uitvlucht waarmede de inzamelaars teemoet gekomen worden. „Te arm om iets te doen”. Geen woord heeft de kerke Gods meer schade gedaan dan dit, niet alleen met betrekking tot de school, maar ook met betrekking tot alle zaken, waar de kerk hulp vraagt. Ga in uw binnekamer, gij, die zoo spreekt en vraag u zelve af, of gij daar voor het aangezicht des Heeren dit woord: „Te arm om te geven;” durft uitspreken. Misschien is er een enkele die dit in waarheid durft zeggen, maar zijt gij ook te arm om voor de school te bidden. Ik spreek nu niet van het officieele publieke gebed in het midden der gemeente. Heerlijk als dit is, is het niet genoeg. Hij, die de school waarlijk lief heeft zal de belangen der school ook in de binnekamer gedenken. Dan zal de zegen des Heeren niet achterblijven. De Heere is bereid om te zegenen, maar Hij wil er door Israel om gebeden

zijn. Geliefde gemeente! De school vraagt uw liefde. Ziet gij scheuren en gebreken in den muur en doen zij u pijn, wel nu! ondersteun de bouwlieden met uwe gebeden, breng de klei aan om die scheuren te helen, en dan zal dit kleine werk groot en sterk worden ter eere Gods.

III.

Het verachten van den dag der kleine dingen is eene groote dwaasheid.

Dat dit de waarheid is zien wij in de geschiedenis en ondervinden wij dagelijks. Wij menschen weten niet wat groot of klein is. Soms worden dingen begonnen met groot gedruis en onder de toejuichingen der menigte, die na eenige jaren niet eens meer genoemd worden. Zij zijn verdwenen. Eene zeer kleine uitvinding, een klein verschijnsel opgemerkt in de werkkamer wordt misschien het begin van uitvindingen, die de gedaante der wereld veranderen. Eene kleine gebeurtenis heeft dikwijls groote gevolgen ten goede of ten kwade. Wij menschen weten niets, de toekomst is Godes. Wat wisten de Joden aangaande de toekomst van den tweeden tempel. Salomo's tempel was heerlijk en groot; maar de heerlijkheid van den tweeden tempel zou oneindig grooter zijn. In het Heilige der Heiligen van den eersten tempel stond de ark Gods, en woonde God tusschen de Churubim, maar in den tweeden tempel zou de Zone Gods, God geopenbaard in het vleesch, leeren en wandelen. De Urim en de Thunim bevonden zich in den eersten tempel; maar in de tweede zou Hij, die de waarheid in persoon was, de volle waarheid den volke verkondigen. Babel en Nineveh's tempels waren heerlijk en sterk, maar waren toch vergaan of, vergingen toen de tweede tempel nog in volle heerlijkheid, prachtig vernieuwd, op Zions top prijkte. Wel zou ook die tweede tempel weldra een puinhoop

zijn, en zou er geen steen op de andere gelaten worden; maar dat zou niet geschieden, voordat op den Pinksterdag de hoeksteen gelegd was van den tempel des N. Verbonds, waarin al de volken der aarde zouden vergaderen, en den Heere aanbidden. Uit dien tweeden tempel zou die rivier vlieten waarvan Ezechiël spreekt (Ezech: 47) die wateren van het Evangelie, die altijd dieper worden en aan wier oevers dat spijsgeboomte gevonden wordt, wier bladen zijn tot heeling. Van dat alles zag Israel in zijne dwaasheid niets, die heerlijke toekomst was voor hun verborgen, van daar de verachting.

En nu van het groote tot het kleine overgaande, ook onze school, nu klein en gering, heeft een toekomst. Wat hebben wij noodig? Scholen voor middelbaar onderwijs op Bijbelschen grondslag, een nog hoogere school, die den naam van Hooge school dragen kan. Van lagere scholen, met den Bijbel spreek ik nu niet; hoewel ons arm volk op dit oogenblik verblind is, en geen oog en hart heeft voor de Christelijke School. God geve ons een man, die deze zaak krachtig moge aanvatten, en God geve dan ook Zijn zegen erbij. Bij deze gelegenheid bepaal ik mij slechts bij ons werk hier, en dan zie ik reeds in mijne verbeelding drie Geref. Gymnasia, in ieder provincie een, die hunne gevorderde leerlingen zenden naar de inrichting alhier. Ik zie reeds in mijn verbeelding mannen ten volle toegerust, weten schappelijke mannen van de school uitgaan, en werken ten nutte van volk, land en kerk. Mannen, die in de vreeze Gods ook staan zullen in de hoogste vergaderingen des lands. Ik zie steeds meer en meer die school een Kweekplaats worden voor dienaren van Christus, die het Evangelie verkondigen in het midden der kerk, en ook aan hen, die verre zijn; die de zuivere Geref. leer verbreiden en verdedigen en een dam opwerpen tegen den komenden stroom van ongelooft; ja ik gevoel dat onze school een groote toekomst heeft.

„IJdel droombeeld,” zegt gij misschien. „een droom-

beeld van een ouden man aan den rand van het graf, die leeft in het verledene, en geen oog heeft voor het heden. Van waar zullen de brooden komen om zulk eene groote schaar te voeden, van waar de middelen om dit ten uitvoer te brengen."? Laat mij u antwoorden. Bijna dertig jaar geleden scheen het alsof het werk aan de school moest worden opgegeven, zoo hoog was de finantieele nood geklommen. Toen gaf de Heere het in het hart der voorgangeren om die wijze van ondersteuning in te voeren, zoo als die nu in de kerk bestaat, en van dien tijd af, zijn wij nog nimmer weer in zoodanig gevaar geweest. Aan het einde mijner loopbaan moet ik het uitspreken, dat ik geloof dat de gedachte ons van God werd gegeven, die ook de harten bewerkte om hetgeen toen besloten werd, op te volgen. „Van waar de middelen."? Vraagt gij. Ik antwoord: wij behoeven slechts op die wijze voort te gaan en de middelen zijn gevonden. Dat slechts meer en meer gevoeld worde dat de gave voor de school een plicht is door God op de gemeenten gelegd; dan zal de uitkomst leren, dat hetgeen ik u voorstelde geen ijdel droombeeld is. Mijne oogen zullen het niet zien, misschien ook niet de oogen van de meesten dergenen die nu hier tegenwoordig zijn, maar de oogen der kinderen en kinds-kinderen zullen het aanschouwen. Laten wij dan nu niet het kleine spruitje verachten dat, op zijn tijd, door de dauw des hemels natgemaakt zijnde, als een heerlijke boom zal staan. Die gelooven haasten niet. Dat onze zwakheid onze kracht worde, door ons te noodzaken om bij God, die de zwakken kracht geeft hulp te zoeken. Dan is er geen twijfel aan, de uitkomst zal heerlijk zijn. Daartoe helpe ons God om Christus wil, door zijn H. Geest.

Eenige woorden nog voor ik sluit. Allereerst tot U, geliefde Broeders Curatoren! die nu jaren lang met mij de belangen der school bezorgd hebt. Hartelijk dank ik u voor de achting en liefde, die ik steeds van u genoten heb. Sommigen uwer dienen reeds lang en veel

hebben wij te samen doorgestaan, De donkere dagen van den oorlog hebben wij gewis niet vergeten, toen de school aan den rand van den ondergang was.

God gaf ons moed en kracht om te gelooven en heeft ons niet beschaamd gemaakt. Ja, het werk is moeilijk, en gij, die zelf als professors aan de school waart, kennen die moeilijkheid ten volle. Moge de Heere u rijkelijk zegenen en u geven vol te houden tot het einde toe. Met mij zijn sommigen uwer samen oud geworden, en misschien is het rustuur ook voor u niet zoo ver meer; maar dat is zoo als de Heere wil. Hij geve ons maar op Zijn tijd een ruim en zalig sterfbed uit vrije genade.

En gij, jeugdige broeders, grijpt den troffel die God u in de handen geeft met moed en geloof aan, opdat de muren steeds hechter en hechter worden opgebouwd.

Geliefde broeder, die mij als Professor in de Theologie zult opvolgen. Is er wel een heerlijker titel te bedenken leermeester in de Godgeleerdheid, dat is: geroepen te worden om de leer van God en de verlossing door Christus te onderwijzen. Ik weet, dat gij zelf gevoelt, hoe weinig van de diepten der Schrift door de menschen nog gepeild is en hoe meer gij zult arbeiden, hoe meer gij dit zult gevoelen. Dat gij met volkomene toewijding het werk aanvaardt weet ik; maar dat ook gij in dit werk teleurstellingen en moeilijkheden zult ontmoeten weet ik ook. God geve u dan om door de verlichting des H. Geestes steeds meer en meer Zijn Woord te verstaan en het anderen duidelijk te maken opdat zij op hun beurt, het de gemeente kunnen verkondigen. Ons gebed is voor u.

Geliefde Collega's! die nu eenige jaren met mij gearbeid hebt, ook u zij de dank toegebracht voor de achting en liefde die ik steeds van u genoten heb. Ook in deze jaren ondervonden wij teleurstellingen, maar toch ook zegeningen. Ga voort met het werk zolang

het dag is, opdat als de avond en de tijd der ruste komt, gij met blijdschap moogt terugzien, en de vruchten van uwen arbeid moogt aanschouwen.

Geliefde studenten in de Theologie! Het was mij altijd een genoegen om met u te verkeerem, en ik verblijd mij, dat het zoo beschikt is, dat de band nog niet geheel verbroken wordt. Uw doel om als dienaren des Heeren te arbeiden is heerlijk en groot. God geve u genade om dat doel te bereiken, en als God later u misschien roepen zal, om als bouwlieden ook aan de school te werken, laat dan het woord heden tot u gesproken niet vergeten worden. Veracht dan den dag der kleine dingen niet, en uwe oogen zullen de groote dingen aanschouwen.

Geliefde Broeders en Zusters van deze en andere gemeenten! dank voor uw belangstelling nu betoond. Moge de Heere in Zijne genade onze kerk zeer nabij zijn, en het werk, door de vaders begonnen, door de kinderen laten voortzetten en voltooiën.

AMEN.